

DANICA.

CERKVEN ČASOPIS ZA SLOVENSKE POKRAJINE.

Rožni venec — zadnjikrat.

V zapečku, glej! mamica stara sedi,
Na venček mi rožni tam moli;
Tako kakor danes molila pač ni
Še v svojem živenu nikoli.

Ta venček cvetlični jo je radostil,
Bil varuh nje nežni mladosti,
V dekliškem ji stanu srce je krasil,
V zakonu pa težil bridkosti.

Častiti goreče Kraljico nebes
Učila je hčere in sine,
Molila velikokrat solzni očes
Je zanje iz srca globine.

So cvetke skrivnostne preganjale noč
Skušnjav ji, sladile trpenje,
Delile prečudno jej vselej pomoč,
Mir srčni pa celo življenje.

A danes pretrga se venčku nit,
Za jagodo jagoda zgine,
A ona ne čuti, v nadzemeljski svit
K Mariji zre v rajske višine.

In moli prisrčno in zvesto napréd,
Da jagoda zadnja — cvetlica
Spod roke zdrči ji . . . globoki zdihljaj . . .
In z njim se prikaže solzica.

Na srce pritisne še venčkov križ,
Ko pót jo mrtvaški oblija —
Šepeče: Naj idem jaz v tvoj paradiž,
Moj Jezus! — Oj zdrava Marija!

Radoslav Silvester.

XVIII. nedelja po Binkoštih.

(Posvečevanje vseh cerkva.)

Danes je tej hiši izveličanje došlo.
(Luk. 16.)

Vsaka naših cerkvá je po dozidanju z
večo ali manjo slovesnostjo bila posvečena.

Tisti dan se je izpremenilo njeno do
sedaj golo zidovje v svet hram — postalo
je hiša božja.

Če se kedaj Gospodnje besede, ko je
stopil v Cahejevo hišo: „Danes je tej hiši
izveličanje došlo“ — (Luk. 19, 9.) navajajo

ob pravi priliki, je to pač v dan tega ča-
stitega cerkvenega spominja.

Če kedaj, je ta dan tej zgradbi iz ka-
menja in lesa izveličanje došlo: od tega
dneva je namreč cerkev sv. dom; zaklad-
nica je vsake milosti božje.

Njenega posvečevanja dan je cerkvi
sami in tudi nam, ki hodimo v njo,
izveličanje došlo.

Kako to, premislimo danes.

Mal otrok — a vsled Adamovega greha vender le dete božje jeze — se izpremeni v dete božje ljubezni, ko so ga prinesli sem v posvečeni hram, da je po vodah sv. krsta postal tu živ ud Kristove cerkve na zemlji. To trenutje je pri sv. krstu v cerkev sprejetemu malemu kristjanu; a je tudi cerkvi sami, ki je dosegla svoj namen — izveličanje došlo.

Kolikrat pač greh teži trudnega potnika skozi dolino solza. Zopet se v cerkev za teče, da bi tu vdobil miru vesti. — V cerkvi; ob izpovednici: v zakramentu sv. pokore teče tisti vir, ki je ubogemu zemljanu izmiti v stanu vso dušno grdobno — vsak greh. — Ni-li ob tem veselem dogodku prav tu v božjem hramu, kjer je iz nesrečnega grešnika postalo tako osrečeno zemsko bitje — ni li to pot cerkvi sami in pa tu oblaženemu verniku izveličanje došlo?

V blagoslovljeni cerkvi, ob božjem oltarju kleči greha rešeni kristijan. Na tem je, da bo v hrepeneče srce prejel svojega Izveličarja, svojega Boga. Vsa njega zunanjost nam kaže njegov notranji mir: odlesk v srce sprejetega Boga-človeka pri sv. obhajilu mu je namreč njegov obraz. Zdi se nam v tem trenutju bolj nebeščan nego zemljan. Ni-li ob tej delitvi najsvetejšega zakramenta v njenih zidovih cerkvi sami in pa v zakramentu sv. Rešnjega Telesa poživljenemu kristjanu izveličanje došlo?

Cerkev je božja hiša; pribežališče vernikov je ob vsaki dušni boleti. — Če vidiš tam tihega molilca v cerkvi pri altarju, ki je došel sem pred Vsevidnega in Vseusmiljenega izrazit svojih srčnih želja — kakega ginjenja ti je njegova v pobožni molitvi proseča oseba. — In če si se uveril, kako je bila vslišana tista njegova molitev — kako blažilo za te. Vdihnjen ti je tisti zaup, da greš prav to pot, kadar ti je obtežano srce; da prihiš tudi ti tu zem v blagoslovljeno cerkev pomolit pred večnega Boga. — Ali ni ob tej vernikovi vslišani molitvi tu v božji hiši cerkvi sami, in pa tako upapolnemu molilcu v njej izveličanje došlo?

* * *

Dragi!

Ob prejemi zakramentov — ob vsaki potrebi, dušni in telesni, hitevajte od slej še vneteje sem v blagoslovljene cerkve. Brezdvomno izprosile tu tega, kar vam je hasnivega v resnici.

Tem potem bo tej božji hiši in vam bo v njej izveličanje došlo. Amen.

Čez leto in dan.

(Potopisne črtice iz slovenske domovine).

„Na vse te reči se ozira
omamljeno moje oko.“

(Pesnik in skladatelj župnik
Luka Dolinar.)

(Dalje.)

V »Vila Vicentina« smo! — Komaj da je zaklical izprevodnik postajsko ime, zdajci smo pričeli romarji vreti iz vagonov, in le grede je bil napolnjen ves kolodvor. Mnogo vozov je stalo tu romarjem na razpolago. Nekateri so jih zasedli; večina nas je pa šla peš po silno zaprašeni cesti. Uprav pred 40 leti sem že romal le-tod proti Ogleju. Takrat me je peljal moj pot iz Gorice preko Gradiške, onega žalnoznanega kraja, kjer se jih pokori v strogi ječi mnogo onih nesrečnih naših rojakov, ki niso hoteli o pravem času umeti, kaj pravi pregovor: »Pamet je boljša nego žamet!« Moja radovednost me je bila privedla takrat prav do onih kaznilničnih vrat, skozi katere grede zašepeta morebiti marsikak nesrečnež britki vzdih: za toliko in toliko let pridem zopet živ tu vun, ako morda ne mrtev poprej.

Od Gradiške je naprej še ena župna vas »Villese«, katero sem takrat prepotoval; Vila Vicentina se mi je pa ta dan pokazala tedaj zopet kakor že od takrat znani kraj. Ker je bilo še zgodnje hladno jutro, ni nas peš-hoja stala težko. Na polupota jel se nam je že kazati visoki stolp Oglejske bazilike, in kmalu so se tudi v prijetno-donečem pritrkovanju oglašili v pozdrav oglejski zvonovi. Kar frfotalo je srce radosti v nas. Ob straneh ceste, po kateri smo korakali, je menda nalašč nasajeno drevje in vsled tega je nekako omejen razgled na polja in v daljavo. Ob cesti na levo žubori

tudi mala vodica, o kateri mi pa ni znano, če ni morebiti umetno napeljana. Posamezniki so si po romarski navadi umivali roke in obraz. Kmalu smo dospeli v vas Monastero (slovenski: samostan). Patriarh Popo je daroval l. 1041. ženskemu samostanu, imenovanem: »extra muros Aquileæ«: več vasi te okolice menda kakor v prevžitek. Nahajamo ta samostan redovnic Dominikank celo do žalih časov cesarja Josipa II. l. 1782. Postal je takrat po tadnji šegi graščina: cerkev pa se je ali razrušila, ali pa vsaj opustila. Škoda, da sem izvedel še-le pozneje, da je nekedanji altar bivšega monasterskega samostanskega svetišča sedaj veliki altar sloveče Marijine cerkve na Sveti Gori pri Gorici. Še z dokaj večjim zanimanjem ga bi bil ogledoval naslednji dan na Sveti Gori.

V Monasteru je prišlo več radovednega ljudstva k cesti opazovat naš prihod. Vsi so bili seveda trdi Furlani. Moram pa priznati, da so se obnašali proti nam dostojno. — Okolu 126 ure smo dospeli srečno v Oglej. Po slovenski romarski navadi je bil naš prvi pot v slovečo starodavno baziliko. Prva znana stvar, ki sem jo vgledal, stopivši v njo, je bil starinski veliki kameniti kapitél, kedaj Bog ve kedaj, vrhni okrasek velikanskemu stebri. Sedaj je vravnan njegov vrh kakor kropilnik za blagoslovljeno vodo. V drugem pa sem se začudil, ko sem videl baziliko vso osnaženo, prenovljeno, rekli bi: pomlajeno. Tudi orglje ima sedaj v neposrednji bližavi presvetišča na evangelijski strani, katerih nekedaj ni imela. Še-le sedaj mi je jelo iti v spominj, kako silno silno je bila zanemarjena bazilika takrat, ko sem jo v prvič videl pred 40 leti. Po altarih je bilo takrat mnogo svetinj ter celi deli svetniških kosti, a v tako priprostem, zanemarnjenem, rekli bi: v nečastljivem stanu, in tako nezavarovanih, da se je bilo res kar za zjokati. In kar je bilo najbolj žalostno: hudoben človek bi bil vse to lahko odnesel. Na moje vprašanje mi je moj predragi prijatelj, o. O. kapucin iz Gorice, o Oglejski baziliki sporočil naslednje:

»Kedaj je bila Oglejska bazilika zidana, mi ni znano. Škofijski list pravi, da je patriarh Popo [1019—1042] staro stavbo predelal in prenovil ter l. 1030. slovesno posvetil. V teku

stoletij so cerkvene stene začrnele, splesnjale, večinoma v ometu popokale. Leta 1751, torej za vladanja cesarice Marije Terezije, se je poslovila od Ogleja patriarhališka čast. Vstanočili sta se bili nadškofiji Videmska in Goriška. S sijajem in močjo je izginila v Ogleju tudi potrebna skrb za starodavno katedralo. Zdi se, da so bili dotičniki le samo s tem zadovoljni, da so zamogli ohraniti široko ostrešje velikanske cerkve. Naš blagosrčni, pobožni vladar Fran Josip se je usmilil zelo zanemarjene zgodovinsko imenitne cerkve in je ukazal na državne stroške od znotraj popolnoma prenoviti in od zunaj popraviti ta sloveči spomenik. Stara in razpokana malta je morala raz zidov in cela cerkev je dobila nov, trden omet. Po končanem strokovnem delu je stala katedrala kakor nova pomlajena stavba. Zavoljo novega ometa je bilo treba cerkev vnovič posvetiti. Za to sv. opravilo je določil rajnki tedanji nadškof Radoljičan dr. Andrej Gollmayr 13. dan julija 1876. V sredi nebrojnega ljudstva, obdan in spremljan od štirih goriških in dveh videmskih kanonikov, je izvršil cerkveno slovesnost rabeč prav tisti pastoral, katerega je imel patriarh Popo na prvem posvečevanju l. 1030. Ta pastore, iz samega čistega srebra, je zdaj največa dragocenost v zakladu goriške velike cerkve. Slovesno sv. mašo po posvečenju je imel prošt baron Ang. Codelli in je razložil po sv. evangeliju med sv. mašo zgodovino ravnokar posvečene Oglejske cerkve. Posvečen je bil ob tej slovesnosti tudi veliki altar. Pripletem naj tu, kako silno me je mikalo, da bi se bil l. 1876, tudi jaz od srca rad odzval vabilu, ki je klical po časnikih ves slovenski rod na posvetitev novoprenovljene Oglejske bazilike. A kar se je l. 1869, odvzela šola cerkvi ter smo podredjeni bili ljudski učitelji popolnoma pod svetovno nadzorstvo, bilo je dvomljivo, bi se li bil dobil za tako romanje tudi potrebni dopust. Ostal sem bil torej doma.

Viši učitelj Josip Levičnik.

(Dalje prihodnjič.)

Črtice o verskih in cerkvenih preobrazbah v Beli Krajini.

(Dalje.)

b) Delovanje luteranskih predikantov.

V Beli Krajini se zasledujejo dve protestantski občini: ena v Metliki, druga v Črnomlju. Obe ste bili preskrbljeni s pridigarji, ki so imeli nalogo svoje delo vršiti ne le doma, nego tudi izven belokranjskih mej. Vstanovili so ljudske šole in sicer nemške ljudske šole, v katerih se je gojil tudi domači jezik. Sredi druge polovice 16. stoletja ste bili taki šoli v Metliki in Črnomlju.* Takrat je živel v Črnomlju Nikolaj knez Frankopanski kakor posestnik gradu, kojega si je ta rodovina malo prej dobila v last. Pisal je sam hrvaško v glagolici in je izkušal uveljaviti svoj jezik tudi na Kranjskem. Zato je poprosil deželne stanovne, da zopet nastavijo učitelja Jerneja (Bartola) Mavrinea, izgnanega menda radi protestantskega mišljenja. Učil je latinska, cirilska in glagolska pismena; za to naj bi se zopet nastavljal, ker so ista na kranjskem potrebna in se od nekelej učijo na črnomeljski šoli.** Bržkone ste bile obe šoli v Metliki in v Črnomlju že pred l. 1500;*** poluteranjeni mestni očetje pa so ji izročili luteranskim močem. V Metliki so imeli šolo v hiši nekega Krištofa Gelberja, ki je kakor luteran odstopil prostor protestantovski šoli.

Metličani so preskrbeli svojim verovestnikom stanovanje in hrano in dodali plačo v denarju s prva 50, pozneje 80 gld. V Metliki so bili sledeči predikantje: Miha Malečič, Nikolaj Tuskanič, Ivan Weixler, Groga Vlahovič, Stefan Kovačič, Peter Vokmanič, Hrvat, Vit Šubtilič,**** O prvem ne vemo nič podrobnosti. Nikolaja Tuskaniča najdemo med semiškimi župniki l. 1570; ko je odpadel, zapustil je svoje mesto in se preselil v Metliko. Ivan Weixler je bil l. 1562 vikar v Kostelu in se poprijel nove vere. Ungnad ga je hotel v Urah, da bi tam prestavljal na slovenski jezik luteranske knjige. A od doma ni hotel

iti v tujino, pač pa je obljubil, da hoče doma prevzeti prestavo Spangenbergove postile na hrvaški jezik.* Prišel je, pregnan iz Kostela v Metliko in od tu na prigovarjanje Vlahoviča v Krško. Od tukaj se je podal večkrat v Rudolfovo in skup z Vlahovičem oznanjeval evangelij. V Krškem se je naselil 1567. Ljudje so radi drli na njegove pridige. Katoliki so ga tožili župniku Polidoru Montagnana. Med njegovo pridigo je prišel v cerkev župnik in je zahteval, da se odstrani, ker mu ni dal nihče oblasti in pravice pridigovati v cerkvi. Odgovoril mu je: »Meni je dal Krist oblast pridigovati in milostni kranjski stanovi so mi dali pravico izvrševati isto v tej cerkvi. V cerkvi je nastal prepir; srditi so bili meščani, zlasti ženske na župnika in segle so že po njegovi cerkveni opravi. Prišlo bi bilo do skrajnosti, a župnik se je umaknil razburjeni množici. Koj drugi dan je bil Weixler z mestnim sodnikom in dvema meščanoma nad župnikom; klical ga je na odgovor radi večrajšnega nastopa. Ko jih je župnik spomnil na to, kako ima okrog ukaz od vlade, da ne sme nobenega drugoverskega duhovnika pustiti v cerkvi govoriti, zahvalil se je sodnik na pojasnilu in pristavil, da Weixler ni govoril nič protiverskega, nego golo resnico in da ga bo zato podpiral z vsemi močmi, dokler bo oznanjeval čisto evangelijsko besedo. Isto je izjavil odpadnik Weixler. Sit prepira je dovolil župnik, da sme sicer v Krškem opravljati svojo protestantovsko službo božjo, a le v špitalski cerkvi. Večje pravice tudi ljubljanski predikantje niso imeli. A tudi tega ne sme izvrševati po svoji volji, nego v popolni mašni obleki, kakor pridigarji v Gradcu. A Weixler ni hotel sprejeti nobenega pogoja: meščani so bili na njegovi strani, mestni očetje pa so mu mislili podeliti mesto beneficijatovo, katero so oni oddajali. O tej upornosti meščanov je izvedel nadvojvoda Karol v Gradcu. Pozval je k sebi mestnega sodnika in oba meščana, ki sta najbolj klubovala župniku in delala za predikante; vse tri je vtaknil v ječo. Weixler se ni čutil varnega v Krškem, prišel je l. 1567. v Rudolfovo, a že naslednje leto je moral iti tudi odtod na ukaz nadvojvode.

* Kat. Obzornik V. 1. st. 7.

** Lopašič Bihač v B. Kr. st. 289.

*** Slov. Učitelj III. 1. 116.

**** Dimitz III, 150.

* Dimitz II, 278.

Med metliškimi predikanti zavzema najodličnejše mesto Gropa Vlahovič. Živel je ob času, ko so Turki še napadali Belo Krajino. Z mladeniško navdušenostjo je oznanoval novo vero, kajti bil je Trubarjevega prepričanja, da je ni proti Turkom uspešnejše brambe, nego če sprejmo Lutrovo vero.* Odločili so ga, da pojde proti jugu, da tam izpolni svoj namen. Prepričan je bil, da bodo sovražniki krščanstva koj sprejeli novo vero, če se jim ponudi biblija v njihovem jeziku. Učen ni bil; umel ni ne latinskega, ne nemškega jezika, a Trubarjeve slovenske knjige je znal na pamet. Popolnoma je hotel pridobiti za novo vero Metličane, poprijel se je dela z vso vnemo. Dobri njegov prijatelj, ljubljanski meščan Khlombner je najugodnejše poročal o njegovih uspehih Trubarju v Kempten. Iste vspehe, kakor med rojaki, je hotel doseči tudi v Novem Mestu; zato je šel l. 1560. tje ves goreč, poln najlepših nad. Kajti prav s tem letom so se začeli zanj časi trdega preganjanja. Ljubljanski škof Peter de Seebach (1558—1568) je bil strastnemu pridigarju vedno za petami. Saj pa Vlahovič ni mirno oznanjeval evangelija; prav oblastno je napadal cerkev in duhovščino, zlasti škofa in novomeškega prošta Kristofa in Jurija Grafa (1545—62 in 1562—1572). Slednji in pa škof sta mu vrnila z ječo in lakoto. Jurij Graf ga je dal na škofovo povelje zgrabiti in vrgel ga je v ječo, kjer se je pokoril celih sedem dnij. Posrečilo se mu je uiti. Bežal je proti Štajarski, prišel je na Vransko, kjer ga je dobil v pest ljubljanski škof ter ga v najhujši zimi držal tri tedne v ječi ob vodi in plesnjevem kruhu. »Er hat inn paiden übel khampelt«, je pisal Khlombner Trubarju v Kempten. Res, dobro jih je obdeloval pred ljudstvom in njima jemal vglad, zato sta mu pa tudi za vse žalitve prošt in škof vrnila z ječo in lakoto. A morala sta ga izpustiti, ko so kranjski stanovi resno to zahtevali. Prišel je v Ljubljano do Khlombnerja ves razecapan, sestradan in zanemarjen. Šele v osmih dneh si je toliko opomogel, da je mogel od svojega prijatelja. Škof mu je strogo prepovedal celo škofijo, za kar se je pa malo zmenil in Khlombner se je bal, da postane Vlahovič mučenik

za novo vero, po čemer hrepeni z vso dušo in z vsem srcem. Najprej se je podal v Metliko, kjer je začel še gorečnejše delovati v prid novi veri. Živel je skromno, bil je suknjar (Tuchseherer) in živil se je z delom svojih rok, odklonil je vsako plačo. Očitati so mu, da njegov novi stan se ne strinja z njegovim življenjem. A zavrnil jih je: »Sv. Pavel je bil tudi rokodelcec.* Stotnik v Senju ga je povabil k sebi, ponujal mu prosto stanovanje, hrano in dvojno plačo, a odklonil je ponajano vgodno mesto. Metličanov ni hotel zapustiti, pa tudi nobenega plačila od njega vzeti. Iz Metlike je hodil po deset milj na okoli; podal se je na Hrvaško, prepotoval vso deželo, povsod krščeval in pridigoval z veliko močjo. Pridigoval je pred hrvaškim banom Petrom pl. Eberau in Kaisersberškim, ki se je nagibal k novi veri. Obdržati ga je hotel v Slavoniji, a ni maral. Ker je bil ban ob enem stožnik Metliški, dal mu je »proštijo božjega telesa« l. 1562. Metličani so se obrnili na plemensko sodišče, dobili proštijo nazaj, a plačevati so morali 24 gld. Pridigoval je vpričo zagrebškega škofa. Vrnivši se domov je prevzel razpošiljanje slovenskih in hrvaških luteranskih knjig. L. 1567. je prišel v Novo Mesto. Meščani so ga bili namreč oklicali za svojega predikanta. Duhovščina mu ni dovolila, da bi bil pridigoval v kaki cerkvi, zato je storil to v hiši nekega gospoda Scheyer-ja. V kratkem je izpreobrnil mnogo meščanov, zlasti ker je bil naddijakon za Dolensko trebanjski župnik Ivan Clement pristaš luteranov; njegov brat je opravljal celo službo deželnega predikanta v Ljubljani. Novomeški prošt je seveda delal Vlahoviču velike ovire. A meščani, do katerih se je pozval prošt, so potegnili s predikantom ter si izmislili zvijačo. Prosili so namreč deželne stanove, naj jim pošljejo nekoliko tovorov prosa ali peska v mesto, pa naj reko, da je smodnik, pripravljen za obrambo na turški meji. Zaradi večje varnosti naj ga dado zanesti v kako novomeško cerkev, zraven pa ostro prepovedo hoditi z lučjo vanjo. Cerkevne ključce pa naj oddadó občini in mestnim očetom. Na tak način bi imeli predikanti pristop do cerkve in meščanom bi ne bilo potreba poslušati očitanja

* Dimitz II, 257.

* Dimitz II, st. 252—53.

sosedom, da se morajo njihovi predikantje potikati po hišah. Isti čas, l. 1567. se mu je pridružil krški Weixler; a l. 1568. je ukazal nadvojvoda meščanom, naj zapode iz mesta oba predikanta. Držal se je odslej menda v Ljubljani in tudi počiva na šentpeterskem pokopališču; umrl je 15. febr. 1581. Na kmetih niso dovolili pokopati umrlega luteranca v blagoslovljeno zemljo, bili so prisiljeni prepeljati vsakega v Ljubljano na šentpetersko pokopališče, kjer čaka vstajenja še mnogo glasovitih belokranjskih predikantov in drugi, ki niso bili tako glasoviti, kakor metliški Vlahovič.

(Dalje pride.)

„r“.

Ob jubileju okrožnice „Grande munus“.

„Slovan gre na dan — tako so radostno vzklikali slovanski rodoljubi pred četrstoletjem. Sedaj je prisijalo solnce i pred naša vrata“. Res, krepek solnčni žarek je po dolgi temni noči zasijal, hoteč ogreti slovanska sreča za našo staro zgodovino, ki sta ji bila središče sv. blagovestnika Ciril in Metod in vzbuditi nade, ki naj bi jih obistinila svetla bodočnost. Ta svetli žarek sredi iz stolice krščanstva — iz Rima.

Ta solnčni žarek je bila enciklika papeža Leona XIII., izdana dne 30. kimalca 1880.

Okrožnica „Grande munus“ je sama na sebi mojstersko delo. Vsakdo — i Neslovan — se mora čuditi tej prelestni sliki, ki se razgrinja pred nami beročimi papežev list. Prvo mesto na tej podobi zavzemata sv. brata Ciril in Metod s svojim spremstvom, a to je ogromno. To so slovanski rodovi, ki sta jim oznanovala sv. evangelije in ki so se ž njima vred klanjali rimskemu papežu.

Pogostoma se je obračala in se še obrača sv. stolica do posameznih narodov. Pisali so rimski cerkveni poglavarji Španjem, Francozom, Angležem — a leta 1880. je došel papeški list i Slovanom. Vajeni smo bili, da so nas drobili in cepili na vse mogoče in nemogoče načine, a sedaj, koliko presenečenje, Leon XIII. se obrača v svoji encikliki

do vseh Slovanov kakor do mogočne narodne ednote segajoče od Triglava do Kamčatke, od Soluna do Belega morja. Da bi se ta ogromni narod zedinil tudi v veri, to je daljni blagi namen rečene enciklike. Kakor sta se slavljencea in ljubljencea vesoljnega slovanskega naroda poklonila pred tisoč leti rimskemu papežu, takisto naj bi ga tudi sedaj priznali vsi slovanski rodovi kakor namestnika Kristovega in poglavarja njegove cerkve.

Bližnji namen enciklike „Grande munus“ je bila proslava slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda in njunih del. Leon XIII. je postavil s tem svojim pismom naša blagovestnika na oltar vesoljne cerkve; on jima je vrnil svetniški sijaj, ki se jima je v teku stoletij tolikrat kratil; saj je znano, da so sv. Metoda, počivajočega že davno v grobu, oklevetali češ, da je bil krivoverec. Sedaj je na slovesen način izjavil rimski papež: Sv. Ciril in Metod sta svetnika in vsa katoliška cerkev — ne le Slovani — ju mora častiti za svetea. On je ukazal, da naj se njun spomin slavi vsako leto dne 5. malega srpana. Dne 30. kimalca 1880. je zmagal sv. Metod in potrjena in očitno pohvaljena so bila dela, ki sta jih zamislila in izvrševala z bratom Cirilom.

Kar ni storil nobeden razširjevalec sv. vere na evropskem ozemlju, to sta izvrševala sv. Ciril in Metod.

Ona sta vso službo božjo opravljala v narodnem slovanskem jeziku. To je pglavitni čin naših apostolov; brez slovanske službe božje si sv. Cirila in Metoda ne moremo misliti; brez tega bi se ona zgrudila na isto stalo, ki opažamo na njem Vinfrida in na stotine drugih, ki so se pač pošteno trudili, da bi razširili in vtrdili vero Kristovo, a je niso mogli, ker jim je bil neznan ključ odpirajoč sreča, t. j. narodni jezik. Radostni so bili Slovani, slišavši veličja božja v svojem jeziku. Ta čin naših sv. apostolov je iznova odobril Leon XIII. v svoji slavni encikliki ponovivši doslovno potrdilne besede svojega davnega prednika. Ondukaj stoji namreč: „Naposled se je od

tod (t. j. od apostolske stolice) dobilo dovoljenje govoriti slovanski jezik pri svetih obredih in letos je dovršeno deseto stoletje, kar je papež Ivan VIII. tako pisal Svatopolku, moravskemu knezu: »Črke slovenske, ki se po njih Bogu dolžna hvala razlega, po pravici hvalimo in velimo, da naj se v ravno tem jeziku Krista Gospoda našega hvale in dela oznanjajo. Tudi ni zoper zdravo vero in nauk, bodisi maše peti v slovenskem jeziku, bodisi sv. evangelije in sveta berila novega zakona dobro predstavljena in tolmačena brati in vse druge dnevne molitve opravljati«. To navado je po mnogih srenjah potrdil Benedikt XIV. z apostolskim pismom, danim 25. velikega srpana 1754.«

Kolikega pomena je bilo ponovljeno odobrenje slovanskega jezika za službo božjo, razložil je pokojni biskup Josip Juraj Strossmayer v pastirskem listu leta 1881. Oduševljeno piše slavni vladika: »Lansko leto (1880) nam je hvala Bogu prineslo v dragoceni okrožnici »Grande munus« Leona XIII. neprecenljiv dar, dar docela podobni onemu daru Hadrijana II. in Ivana VIII., dar, vreden večnega spomina in slave, dar, ki je staro slavo in čast naših apostolov povznesel na novo višino v vsej cerkvi, dar, ki je vsemu delovanju naših apostolov dal novo potrjenje in blesk. Jásno je sedaj in pred vsem svetom dokazano, da mi Slovani ne le nismo izločeni iz sreca vrhovnega pastirja, ki po zgledu Jezusovem ljubi vesoljni svet, nego da sv. oče papež Leon XIII. tudi razume važnost in imenitnost slovanskega vprašanja v XIX. stoletju tako, kakor jo je umel v IX. stoletju veliki duh Nikolaja I. Sv. oče papež Leon XIII. s svojo zlato okrožnico »Grande munus« pred vsem svetom odobruje, potrjuje in do neba poveljuje vse delovanje naših apostolov, a zlasti to, da sta ona našemu jeziku pridobila prednost svetega jezika in da sta ga uvela v sv. tajnosti.«

Ko je slavni papež Leon XIII. pisal okrožnico »Grande munus«, hotel je dati Slovanom njih apostola cela s tisto vero, ki sta jo ona oznanovala, in s tistim bogoslužjem, ki sta ga ona z dovoljenjem najvišje cerkvene

oblasti uvela. Pošiljaje rečeno encikliko Slovanom jim je namignil: Kdor bere, naj ume.

Ali so Slovani umeli »Grande munus«? Praški »Katol. Listy« so pisali dne 9. malega srpana 1901: Slovani niso razumeli te enciklike. Nemci in Madjari so se je vstrašili.

Bodite brez strahu, sosede naši: Nemci, Madjari. — Slovani tudi še sedaj, po minulih petindvajsetih letih ne umejo okrožnice »Grande munus«. Slovani ne — a Nemci in Madjari da!

iv. č.

Iz sveta.

Glagolski misale. Zaderski višji škof dr. Dvornik je izdal okrožnico, ki med drugim stoji v nji: »Po naročilu njegove svetosti papeža Pija X. je bila minuli mesec v tiskarni »Propaganda Fide« v Rimu dogotovljena nova izdaja glagolskega misala in kardinal Jeronim Gotti mi je poslal izvode, potrebne za mojo in za druge dalmatinske školije.«

Iz domovine.

Z Žalostne gore. Novembra meseca leta 1732. je nenadoma oslepel Šivic, čolnar v Goričici pod Žalostno goro v Preserski župi. Silno je bil žalosten radi tega. Neko noč 1735 je naredil obljubo v čast Mariji sedem žalosti na Žalostni gori. Obljuba je bila povod, da je zopet izpregledal. To vslišanje je potem sam opisal. Spis so hranili kartužani v Bistri, kamor je spadala Žalostna gora. Tako-le piše: »Jaz Gregor Šivic, čolnar 86 let star, stanujoč v Goričici pod Žalostno goro pričam s prisego, da sem bil 3 leta popolnoma slep. Ko sem neko noč premišljeval svoje žalostno stanje, prišla mi je misel: naj se zatečem do žalostne Matere božje na Žalostni gori. Naredil sem obljubo, da hočem vsak dan, vse svoje življenje, zmoliti Žalostni del rožnega venca. Kadarkoli pa bode maša na gori, vselej bom izkušal priti v cerkev. Samo da mi Marija sprosi srečo, da bi še enkrat mogel videti mično njeno cerkvico na Žalostni gori. Nato sem zaspal. Drugi dan sem prosil malo

dekletec, da me je za roko peljalo na goro. Ko sem prišel do zadnje postaje križevega pota, zagledal sem na enkrat pred seboj cerkev. Vesel sem šel noter in se lepo zahvalil žalostni Materi za skazano ozdravljenje. Menih v Bistri, ki je to ozdravljenje zapisal, dostavlja: Priča za resnico tega dogodka je vsa vas Goričica in vsa Preserska župa. Mož je imel potem do svoje smrti vedno dober vid. Brez očal je bral pisano še kakor 90 leten starček.

o. Kazimir.

Zrnje.

Dajte nam dobrih mater! Leta 1806. se je nameril cesar Napoleon I. na francosko pisateljico Henriko Campanovo, ki je bila tedaj načelnica dekliškemu zavodu. Razgovarjaje se z njo je dejal cesar: »Stari način vzgojevanja dandanašnji ne velja: naše deklice se ne vzgajajo dobro: kaj je vzrok tej hibi?« — »Matere,« odgovorila je Campanova. Ta odgovor je presenetil cesarja: ali takoj mu je bila jasna resnica tiščoa v tej besedi. Oči so se mu zaiskrile, ko je pritrjeval rekel omenjeni gospe: »Dobro, madame, tu imamo takoj ves vzgojni načrt. Vi morate izobraziti matere, ki bodo imele vzgajati svoje otroke.«

Ko bi Napoleon videl socialno bedo naše dobe, ko bi opazoval vzgojo, ki jo more nakloniti tvorniška delalka svoji deci, ko bi videl, kako malo domačnostnega duha imajo moderne deklice višjih stanov, vzkliknil bi tem odločneje: »Dajte nam dobrih mater za našo dečo!« Gotovo bi se socialno vprašanje laže in brže rešilo, ko bi bile povsod dobre, pobožne matere. Na čast ženskemu spolu moramo priznati, da se večina žena vender še trdno oklepa vere in npravnosti — vedoma, a tudi nevedoma. Po pravici, saj le v okvirju božjih zapovedi nahaja žena svojo vrednost in ceno. V razuzdanosti modernih nazorov žena — pada. Eva.

Garcia Moreno. Ta mož je obče znan.

Bil je predsednik republike Ekvador. S svojim strogo krščanskim, da svetim življenjem si je nakopal mnogo sovražnikov. Hoteli so ga spraviti s poti. In res mu je 10. avgusta 1875. smrt zadalo bodalo zlobneža Rayo. Do tega velikega moža je prišel nekokrat redovnik — misijonar in mu tožil, da ga njegovi podložni zaničujejo in preganjajo. Predsednik mu je odgovoril: »Obžalujem, prečastiti, da vas preganjajo moji podložniki. Ob enem vam pa čestitam, da imate tako lepo priliko, zbirati si zakladov za nebesa. Preganjanja, ki jih morate prestati, boste lažje prenašali, ako jih primerjate z mojimi. Storite pa tudi tako, kakor jaz delam. Polagajte zaničevanja in zasramovanja pred noge Križanega in odpuščajte svojim sovražnikom, kakor je on odpustil.« Menih si je zapomnil in ni tožil nič več.

P. G.

Knezviški Andrej Jordan †

Akopram že dolgo bolehač umrl je vender le s cela nenadno 4. t. m. dopoludne — previden s sv. zakramenti — goriški knezviški Andrej Jordan, ilirski metropolit. Sin gimnazijskega profesorja 1845. leta rojen v Gorici je v tem domačem mestu postal viški 1. 1902. — Vseskozi koncilijskega nastopanja ta simpatični mož ni imel sovražnika v deželi. Žal le to, da je vzvišenemu dostojanstveniku — pod kojega varstvom se je popolni mir povrnil na Goriško — tako zgodaj: le po malo več nego 3 letnem višjem pastirovanju — vgasnila življenja blaga luč. P. V. M.!

Velik „popravek“ v prihodnji številki!

„Danica“ izhaja vsak petek na celi poli in velja po pošti za vse leto 6 kron, za pol leta 3 krone, za četrt leta 1 krono 50 vin. Zunaj Avstrije velja za vse leto 7 kron; za Ameriko 9 kron. Ako bi bil petek praznik, izide „Danica“ dan poprej. V Ljubljani se dobivajo posamezne številke po 10 vinarjev v Lovro Blaznik-ovi trgovini na Starem trgu in v Ivan Pichlerjeve tabakarni na Kongresnem trgu.